

Kristiansand MDG

Valgprogram 2023-2027

Innhold

Innhold	2
Innledning	2
1. Leve havet!	3
2. Livet på land	4
3. Stoppe klimaendringene	5
4. Ren energi	8
5. Grønne jobber	9
6. Sosial rettferdighet	11
7. God helse og livskvalitet	12
8. God oppvekst og utdanning	14
9. Kultur og likestilling	15
10. Beredskap og trygghet	16
11. Kristiansand i verden	17
12. Samarbeid for å nå målene	18

Gode, grønne liv for alle i Kristiansand

Vi drømmer om en by der alle får muligheter til å leve gode liv, uten at vi gjør det vanskeligere for framtidige generasjoner å leve godt. Da må vi bruke ressursene klokere, sløse mindre, og gjenbruke og dele mer. Vi vil ta vare på naturen for alle, for alltid - stranda og skogen, havet og matjorda, for folk og fe og fisk. MDG jobber for et menneskevennlig og naturvennlig Kristiansand.

Det blir plass til flere, og til mer av alt det gode, i en bilfri by! Til liv og skaperglede og trygge skolebarn i gatene, til kultur og lek og trær. Vi vil bygge delekultur og gode fellesløsninger i en inkluderende kommune, der alle slags folk blir hørt og får leve fritt. Vi heier på alle som skaper verdier og arbeidsplasser på lag med naturen. Vi tror at kortreist livskvalitet kan få Kristiansand til å blomstre!

Programmet har 12 kapitler, inspirert av FNs 17 bærekraftsmål. Vi starter med det aller mest grunnleggende: Å ta vare på selve livsgrunlaget vårt - for alle, for alltid.

1. Leve havet!

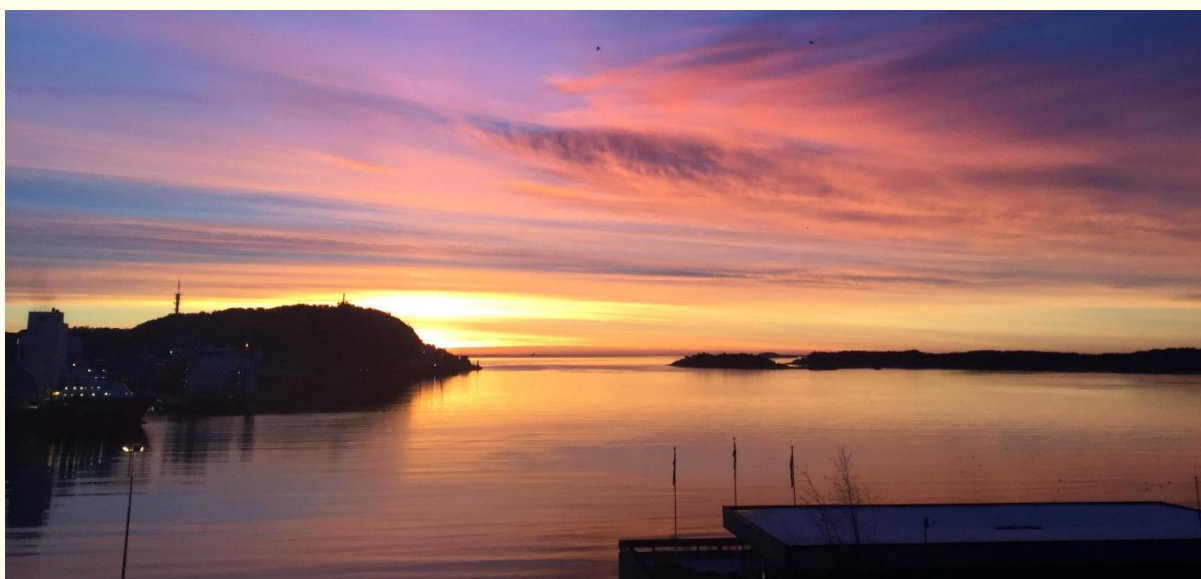
Vi jobber for et reint og friskt hav med masse liv, og elver og bekker fulle av ål, laks, sjøørret og elvemuslinger.

Havet har livnært oss og knyttet oss til verden siden byen ble grunnlagt. Sammen kan vi ta vare på livet under vann, sikre vårt eget matfat, og ta ansvar for framtida i havbyen Kristiansand.

Kristiansand MDG vil:

- Innføre 30% ekte marint vern i skjærgården vår, i tråd med Norges internasjonale forpliktelser. I verneområdene skal livet fisken få svømme rundt i fred. Dette betyr null tråling eller garnfiske.
- Jobbe for flere og større hummerreservater, slik at hummerbestanden kan vokse.
- Støtte taredyrking og blåskjelloppdrett, som er matproduksjon lavt i næringskjeden og bidrar til å rense havet.
- Avvise lakseoppdrett i Skagerrak, fordi lakseoppdrett krever store mengder proteinfôr, tar stor plass, og skaper store problemer med rømt oppdrettsfisk, lakselus og kloakkslipp.
- Bidra til å rydde havet for søppel, garn og teiner. Øke støtteordninger til dykkerklubber og andre som bidrar i dette arbeidet.
- Jobbe for redusert plastforbruk.
- Forsvare bekkene mot utbygging, forsøpling, og ødeleggelse av kantsoner. Havet starter i bekkene! MDG vil jobbe for å åpne bekkeløp som har blitt lukket igjen, og fjerne andre vandringshindre for livet i vann, både opp- og nedstrøms.
- Jobbe for nitrogenrensing av kloakken, og å gjenvinne fosfor.
- Støtte initiativer for høsting av stillehavsøsters som matressurs.
- Bilkjøring er den største kilden til mikroplast (fra bildekkene), og denne mikroplasten føres ut i bekker og elver og ender i havet. MDG jobber for kraftig reduksjon av biltrafikken (se kapittel 3).

2. Livet på land

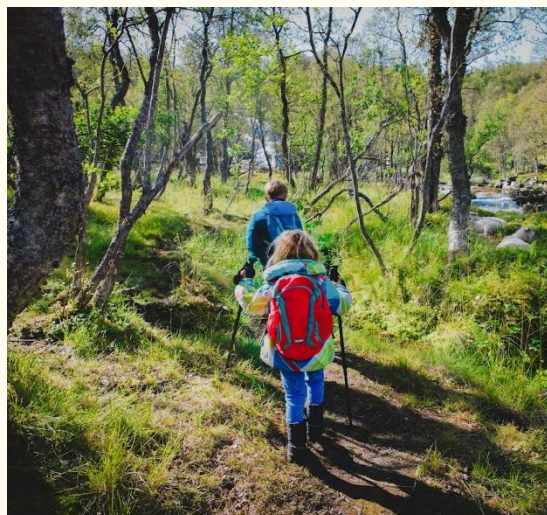
Å bevare livet på land er viktig for å sikre en god framtid for de yngste generasjonene. Vi jobber for å bevare naturen, skogen og skjærgården. Naturens liv henger sammen med våre liv. Å verne om livet på land er bra for kommunen og for store og små innbyggere.

Derfor vil MDG jobbe for å:

- Ta vare på all matjord i kommunen, fordi Kristiansand selvsagt må bidra til matproduksjonen i landet.
- Verne all myr i kommunen. Å bygge ned myr er en klimabombe.
- Skog har egenverdi og har stor betydning for dyr og planter. Skogen gir også innbyggerne viktig rekreasjon og påfyll. Derfor ønsker vi å ta vare på alle skogsområder i hele kommunen.
- Ta vare på skjærgården, til glede for både folk, fugl og fisk. Si nei til nedbygging av strandsona.
- Sikte mot arealnøytralitet, ved å bygge ned mindre natur, øke gjenbruket av allerede utbygde arealer og restaurere mer av naturen som allerede er ødelagt.
- Utvikle naturregnskap som kartlegger naturtyper, naturens tilstand og behov for vern, og økosystemenes viktige bidrag.
- Merke kyststi i hele kommunen, samtidig som vi tar vare på biologisk mangfold.
- Gå gjennom støtteordningene til skogbruket lokalt og nasjonalt, for å sikre at støtteordningene bidrar til miljøvennlig skogsdrift, naturvern og friluftsliv.
- Grøntområdene som drives av det offentlige skal ha et levende biomangfold, med blomster, frukttrær, brennesler, humler og sommerfugler.
- Sikre at alle har grøntområder nær der de bor.
- Jobbe for giftfrie og plastfrie hager, fase ut all bruk av sprøytemidler i parkvesenet, og jobbe for giftfritt landbruk.
- Jobbe systematisk for god fortetting av både boligområder og næringsområder. Det viktigste er å fortette på grå arealer: Industriområder, parkeringsplasser og veiareal. MDG vil fortette med vett.

Dyrevern

- Foreslå en tilskuddsordning for organisasjoner som jobber for dyrevern.
- Av hensyn til trygghet og trivsel for både mennesker og dyr vil vi avskaffe privat bruk av nyttårsraketter og fyrverkeri. Lysshow eller andre spennende alternativer kan brukes for å markere det nye året.

3. Stoppe klimaendringene

De neste årene blir avgjørende for om vi kommer til å klare å nå verdens klimamål. Klimaendringene er katastrofale, for oss og for våre etterkommere. Naturbevaring, miljø, biomangfold og klimahensyn må være bærebjelkene i alt vi gjør. Vi kan og må kutte utslipp, både lokalt og globalt. Det krever politisk vilje - og MDG er klare for å gjøre jobben!

MDG vil:

- Kutte direkte klimagassutslipp fra Kristiansand med 80% innen 2030, sammenlignet med referanseåret 2015.
- Kristiansand må også ta ansvar for å redusere våre indirekte klimagassutslipp, ved å redusere forurensende reiser som fly, slutte med cruise, og redusere forbruket av importerte varer.
- Ha som mål at karbonfangst på Returkraft har byggestart i valgperioden. Kristiansand kommune skal legge forholdene til rette og være pådriver for statlig støtte.
- Videreføre klimabudsjett og -regnskap i kommunen, og innføre et forbruksbasert klimaregnskap for kommunen som tar hensyn til utslipp fra ting vi importerer (indirekte utslipp).

Sykkel og gange

- Innføre hjertesoner rundt alle skoler og barnehager, hvor det er lav fartsgrense og barna slippes av et lite stykke unna. Sammen gir vi barna tryggere skolevei.
- Jobbe for sammenhengende sykkelveinett.
- Redusere fartsgrensa der hvor syklistene og bilistene deler vei.
- Gi støtte til elsykler, og støtte til vinterdekk for sykkel.
- Prioritere brøyting og strøing av fortau og sykkelveiene på vinteren.
- Etablere støtteordninger for innkjøp av elsykler og el-lastesykler, til både næringsliv og privatpersoner.
- Jobbe for tryggere og bedre sykkelparkering, blant annet på Tangvall, Brennåsen, Rona og i sentrum.
- Oppfordre politiet til å prioritere anmeldte sykkeltyverier.
- Jobbe for at det skal være trygt for barn å gå fra Kvadraturen til kulturskolen på Odderøya.
- MDG vil jobbe for at det er mulig å leve vanlige liv i sentrale deler av kommunen med bruk av kollektivtransport og sykkel.
- Prioritere kollektivtrafikk og kollektivtraseer. Gange, sykkel/sparkesykkel og bil skal i størst mulig grad skilles fra hverandre. Det skal være trygt å gå.
- Tilrettelegge for sykkelreiser inntil 10 kilometer.
- Fortsette å redusere gateparkering, for å frigjøre plass til byliv og myke trafikanter, og slippe bussen fram.
- Stramme inn kryss for å gi mer plass til fotgjengere og beplantning.
- Lage egne parkeringsplasser/-soner for elsparkesykler i Kvadraturen.

- Oppdatere kommunens veinormal, og gjøre det enklere å etablere gangfelt, og prioritere kollektivtrafikk, gange og sykkel, etter modell fra *Oslostandard for sykkeltilrettelegging*.

Buss

- Bruke mer penger på bussen for å få til et enda bedre busstilbud.
- Jobbe for at alle bussene i Kristiansand skal være fossilfrie.
- Sikre effektiv kollektivtrafikk ved å bedre framkommeligheten for bussene. Jobbe for at Lundsbroa skal være forbeholdt buss, taxi, ambulanser, politi og brannbiler, pluss gående og syklende.
- Videreføre og satse videre på AKT SVIPP, en fleksibel henteordning for eldre.
- Jobbe for bedre belysning på bussholdeplasser, for å få alle passasjerer til å føle seg trygge om kvelden.

Bil

- Få på plass en byvekstavtale for å skaffe penger til bedre busstilbud og flere sykkelveier, og redusere biltrafikken i sentrale områder. Da trengs det stor statlig bevilgning og økte bompenger.
- MDG jobber for at staten skal prioritere byutvikling og kollektivtrafikk framfor store motorveitbygginger.
- Jobbe for betydelig reduksjon i biltrafikken.
- Legge til rette for bildeling.
- Nei til 4-felts vei til Kjevik og nei til ytre ringvei.
- Innføre fartsgrense på 30 km/t i Kvadraturen og boligstrøk.
- Jobbe for flere HC-parkeringsplasser og parkeringsplasser for varebiler, og ha færre parkeringsplasser for andre.
- Støtte utbygging av flere elbilladere.
- Utrede å få nullutslippssoner på sikt i sentrale områder og på havna, etter modell fra forslaget om nullutslippssone innenfor ring 2 i Oslo.

Annen samferdsel

MDG vil gjøre det mulig for flere å leve bilfritt, og heier på aktive og kollektive måter å reise på, til lands og til vanns. Vi vil bygge samfunnet så flere trygt og raskt kan sykle eller gå til det meste vi trenger i hverdagen. Reisen må gå ut av fossilalderen og inn i framtida.

Tog: Jobbe for sammenkobling av Vestfoldbanen og Sørlandsbanen, og lokaltog mellom Vennesla og Nodeland. Vi jobber for god kvalitet på Sørlandsbanen.

Fly: Jobbe for forbud mot privatfly på Kjevik, og støtte overgangen til fossilfrie fly.

Cruise: Avvikle all cruisesatsing i Kristiansand, og bygge om cruisekaia til flerbrukskai.

Småbåt: Tilrettelegge for motorfri ferdsel på sjøen, blant annet ved å senke fartsgrensene og tilrettelegge for utlån av kajaker. Støtte ordninger for deling av småbåter.

Infrastruktur og arealpolitikk

- Jobbe for stabil internett-tilgang i hele kommunen.
- Sikre god beredskap mot ekstremvær og andre konsekvenser av klimaendringene.
- Kvadraturen er Sørlandets hovedstad. MDG ønsker økt satsning på Kvadraturen, mer uteliv, kultur, handel, flere boliger og kontorer.
- Bydelene skal styrkes og sikres skoler, barnehager, fritidstilbud, serveringssteder, matbutikker og andre tjenester.
- Fortett med vett: MDG vil ofte tillate høye bygninger, for å kunne ta vare på grønne lunger og gamle hager.
- Næringsområder skal brukes til industri og næringsliv som ikke passer i boligområdene og sentrum. Tjenester som matbutikker, legekontor og treningssentre skal ikke lokaliseres til næringsområdene.
- Jobbe for ny bydelmelding for Slettheia, inkludert Rignedalen, og jobbe for etablering av ny matbutikk på Slettheia.

Internt i kommunen

- All kommunal drift skal bli fossilfri innen 2030.
- Trekke kommunale investeringer ut av olje, kull og gass.
- Jobbe for mye mer plantebasert mat og mindre matsvinn i alle kommunens kantiner. Vegetarmat skal være standard ved kommunale arrangementer, med mulighet for å bestille kjøttrett.
- Vektlegge klima- og miljøhensyn tungt ved offentlige innkjøp, og prioritere innkjøp av miljøsertifiserte varer.
- Kreve miljøsertifiserte varer i alle offentlige anskaffelser der dette er mulig.
- Prioritere miljøvennlige løsninger og gjenbruk i kommunale bygg.
- Prioritere fossilfrie byggeplasser i kommunale prosjekter, og jobbe for at også private byggeprosjekter blir fossilfrie.
- At alle kommunale bygg og enheter skal bli miljøsertifisert.
- Redusere bruken av engangsartikler, og ha mer gjenbruk internt i kommunen, av blant annet klær, møbler og IT-utstyr.
- Redusere kommunens flyturer med 50 % innen 2026.

4. Ren energi

MDG jobber for energisparing, bedre utnyttelse av lokale energiformer som fjernvarme og solceller, og redusert transportbehov som reduserer energiforbruket. Den mest miljøvennlige energien er den vi ikke bruker.

MDG vil:

- Videreutvikle Kristiansand kommunes prisbelønte energispareprogram.
- Innføre gratis kommunal ENØK-rådgivning for private boliger, sameier og borettslag.
- Øke bevilgningene til lokal støtteordning for etablering av solceller for borettslag og sameier.
- Alle nye kommunale bygg skal produsere energi. Jobbe for at også alle nye private bygninger produserer energi.
- Kun bygge vindturbiner i områder med eksisterende inngrep og infrastruktur, som for eksempel langs europaveier (også kalt industri-vind), og i næringsområder slik som Sørlandsparken.
- Jobbe for havvind-satsing i Kristiansand. Kristiansand kan bli fornybarhovedstaden i Norge.
- Etablere støtteordninger for innkjøp av varmepumper, til både privatpersoner og næringsliv.
- Fortsette den kommunale støtten til rentbrennende vedovner.
- Jobbe for bedre utnyttelse av fjernvarmen.
- Se på mulighetene for å bygge infrastruktur for hydrogen og ammoniakk i kommunen.
- Jobbe for forbud mot produksjon, formidling og eie av kryptovaluta. Energi skal brukes samfunnsnyttig.

5. Grønne jobber

Vi vil bidra til å skape flere arbeidsplasser som ruster oss for en framtid uten fossil olje og gass. MDGs mål er et samfunn uten restavfall, hvor alle ressurser kan brukes

om igjen eller komposteres og bli til jord. For å få til dette trengs mange nye jobber innen gjenvinning og sirkulær økonomi. Reparatørbransjen, som favner fra snekkere, skreddere og bilmekanikere til heismontører og sykkelreparatører, skal opp-vurderes og satses på.

Næringsliv

- **Landbruk:** Matproduksjon og foredling er strategisk viktig for landet. MDG vil bevare all matjord i kommunen, jobbe for at kommunen skal kjøpe kortreist og økologisk mat, legge til rette for at det er attraktivt å produsere frukt og grønt både for små og store bruk, sikre støtte til Agder Landbruksrådgivning, og sikre plass til torvhandel.
- **Fiskeri:** Støtte fiskeribransjen lokalt, sikre plass til fiskemottak og lademuligheter for fiskebåter, og jobbe for økt lokal omsetning av kortreist sjømat.
- **Levende bysentrum:** Vi vil ha flere gågater for å prioritere byliv, uteservering og trygge skoleveier, og flere bussgater for å slippe busser og utrykningskjøretøyer fram. MDG ønsker økt satsning på Kvadraturen, som et kraftsenter i regionen med mer uteliv, kultur, handel, flere boliger og kontorer. Vi jobber for et samfunn med høyt forbruk av kultur og lavt forbruk av materielle ting. Vi vil beholde søndag som felles fridag, og stemme nei til søndagsåpne butikker.
- **Reiseliv:** Samarbeide med reiselivsbransjen om å ta vare på sørlandsnaturen, og tiltrekke oss kortreiste turister som kommer mange ganger. Avvikle satsing på cruise og langreiste turister.
- **Byggebransjen:** Satse på rehabilitering og ombruk av både offentlige og private bygg. Dette skaper flere lokale arbeidsplasser og reduserer behovet for langtransporterte byggematerialer.
- **Helsearbeid:** Kristiansand har mange arbeidsplasser innen helse, med alt fra røntgensenter, treningsstudioer og yogaundervisning til sykehus og eldreomsorg. Behovet er stort for flere jobber i helsesektoren.
- **Offentlig støtte:** Gi Kristiansand kommunes næringsavdeling (Business Region) et tydelig mandat til å jobbe for sirkulær økonomi og fornybar energi. Jobbe for at kommunale støtteordninger til næringsliv og kulturliv bidrar til grønn omstilling.
- **Havn:** Ei god havn er viktig for både innbyggere og næringsliv. MDG støtter å få mer gods over på sjø og bane, for god flyt og færre vogntog på veiene.
  - MDG jobber for at havna skal konsentrere seg om sin kjernevirksomhet. Det viktigste er at havna legger til rette for fiskerinæringa og reiselivsnæringa, og jobber for å avslutte all bruk av fossil energi i sjøtransporten og på land.
  - MDG ser det som lite framtidretta å flytte containerhavna til Kongsgård/Vige, hvor det ikke er jernbaneforbindelse. Vi er mot å sprengte bort deler av terskelen i Topdalsfjorden, og vil fortsette å jobbe for at havna skal ta mest mulig hensyn til livet i sjøen.

Ansvarlig forbruk og produksjon

- Jobbe for økt levetid på møbler, maskiner og elektronisk utstyr i kommunen.
- Foreslå 5 års midlertidig innkjøpsstopp av nye kontormøbler i kommunen. Alt behov for møbler skal dekkes gjennom reparasjon, gjenbruk og bruktkjøp. Innkjøpsstoppen gjelder ikke rullestoler og annet medisinsk utstyr.
- Etablere Kristiansand kommunes sirkulærøkonomipris, for å løfte frem innovative løsninger.
- Etablere reparatør-hub, f.eks. på den gamle CB-tomta.
- Støtte Fair Play Agder som jobber for anstendig arbeidsliv som følger lover og regler.
- Jobbe mot klimafiendtlig reklame i det offentlige rom.

Kommunen som arbeidsgiver

- Stille krav til flere lærlingplasser i offentlig sektor.
- Skape flere sommerjobber for unge i kommunen.
- Støtte forsøk med kortere normal-arbeidstid.
- Jobbe for aktivitetsgaranti for alle under 25 år, med inntektssikring/ungdomslønn når det er behov for det i et kvalifiseringsløp.

6. Sosial rettferdighet

Barna som vokser opp i dag trenger både en levelig planet og verdige levekår for alle. Det får vi bare til når vi deler. De økende ulikhetene i Kristiansand går utover livskvalitet, læring og helse. Fattigdom utestenger små og store medborgere fra å delta.

Norge er rikt på naturressurser, og vi har ofte klart å forvalte verdiene til fellesskapets beste. Men der noen få har fått milliardverdier, sitter andre igjen med lite av velstanden. Da blir hverdagen krevende, og de nødvendige klimaomstillingene vanskelige å håndtere. Det må vi ta tak i for å skape et sosialt rettferdig lavutslippssamfunn. Rettferdighet handler om fordeling av kroner og øre, om gode fellesløsninger som alle har lik tilgang til, og om inkludering og myndiggjøring. Vi må også dele mer på makta for å gjøre Kristiansand rettferdig.

Miljøpartiet De Grønne vil:

- Jobbe for billigere buss for alle, og bedre studentrabatter og familierabatter.
- Støtte ferietilbud for barnefamilier.
- Styrke BUA og bibliotekene, og utvide utlåns- og deleordningene som gjør at alle kan delta, lære, leke og fikse mer.
- Styrke fritidsklubbene og bibliotekene i kommunen som åpne og gratis møteplasser.
- Videreutvikle Fritidsfondet, så alle barn kan delta i aktiviteter uavhengig av familiens økonomi.
- Ansette flere ungdomsarbeidere og fritidsledere, som også kan møte unge ute i gatene, og sørge for at det er fritidsklubber i bydelene.
- Styrke samarbeidet mellom kommunen og frivilligheten, og støtte og samhandle med frivillige organisasjoner som bidrar til inkludering og bedre hverdager for mennesker i lavinntekt og utenforskap.
- Oppfordre lag og foreninger som får kommunal støtte til å ta miljøhensyn og jobbe med sosial bærekraft.
- Jobbe for at startlån fra kommunen skal være tilgjengelig for alle som trenger det for å kjøpe bolig.
- Sette inn ENØK-tiltak i kommunale boliger.
- Jobbe for at nasjonale strømstøtteordninger deles ut likt per person, fordi dette er mer rettferdig enn at de som bruker mest strøm får mest strømstøtte.
- Sloss for økte statlige bevilgninger til å bygge studentboliger i Kristiansand.
- Prøve ut pilotordninger for borgerlønn, først som en garantert minsteinntekt som kan erstatte de laveste satsene hos NAV, etter en mindre byråkratisk modell.
- Eiendomsskatt gir viktige inntekter til kommunen som vi kan bruke på gode fellesløsninger.
- Prioritere utvikling av de bydelene med størst levekårsutfordringer og høyest andel barn som vokser opp i familier med lavinntekt.

7. God helse og livskvalitet

3 GOD HELSE OG LIVSKVALITET

På lang sikt kan godt utemiljø, sunn mat, fysisk aktivitet og tilrettelegging spare oss for massevis av penger. Og selv om MDG generelt er for reparasjon, er forebygging langt å foretrekke. Vi må satse på folkehelse og ta tidlig tak i psykiske utfordringer. På kort sikt har vi mangel på fastleger, og rekordmange, særlig barn og unge, som sliter psykisk. Det må vi gjøre noe med.

Kristiansand MDG vil:

Styrke helse her vi bor

- Bygge opp *Hjertevarme nærmiljøer* i Kristiansand, etter inspirasjon fra Nesodden, med tettere samarbeid mellom frivillighet og helsetjeneste, informasjonsdeling og fellesskaps-losere som knytter folk sammen. Dette har gitt store helsegevinster i lokalsamfunn i flere land.
- Fremme folkehelse gjennom involvering av innbyggerne, tillit til fagfolk og mer samarbeid på tvers av sektorer og med frivilligheten.

Fastlegekrise

- Fastlegene er grunnmuren i helsetjenesten. Fastlegeordningen er i utgangspunktet statens ansvar. Hvis ikke staten ikke tar det ansvaret, vil Kristiansand MDG jobbe for å sikre gode rammevilkår og god rekruttering av leger til fastlegeordningen i kommunen.

Psykisk helse

- Styrke familiesentrene og forebyggende familiearbeid.
- Prioritere psykiske lavterskeltilbud.
- Jobbe for gode tilbud til pasienter med spiseforstyrrelser og deres pårørende.
- Jobbe for bedre undervisning i psykisk helse i grunnskolen, slik at elever kan bli mer robuste, lære seg verktøy for å bedre møte psykisk uhelse, og leve gode liv. Sørge for at lærere får tilbud om etterutdanning om dette.

Tilrettelegging og helsehjelp for alle

Kristiansand skal være en trygg by for barn, unge, voksne og eldre, både i det offentlige rom og i private settinger. Kristiansand skal jobbe aktivt og systematisk for trygghet mot vold og overgrep.

- Samhandle bedre med innbyggerne ved å bruke metoder som familieråd og nettverksmobilisering innenfor forebygging, oppvekst, helse og eldreomsorg.
- Styrke helsestasjonenes arbeid knyttet til svangerskap, barsel og seksuell helse.
- Utvide åpningstiden på helsestasjon for ungdom.
- Øke kompetansen i helsevesenet om voldtekt og vold i nære relasjoner.
- Jobbe for større fokus på kvinnehelse.

Rus

- Fortsette arbeidet med lokal rusreform. Vi vil flytte oppfølgingen på rusfeltet fra straff til hjelp, med vekt på bedre forebygging og skadereduksjon, i samarbeid med dem det gjelder.
- Styrke tiltak som kan forebygge skadelig bruk av alkohol, cannabis og tyngre rusmidler.
- Sikre at rusbrukere får sine rettigheter til helsehjelp ivaretatt, og ikke diskrimineres eller straffes for å oppsøke hjelp.
- Jobbe for at kommunen skal tilby eller samarbeide med en rusmiddelanalyse-tjeneste for å bidra til skadeforebygging og bedre oversikt over rusbruk.

Eldreomsorg

- Legge til rette for boformer hvor det er godt å bli gammel. MDG støtter ulike typer kollektiver, generasjonsboliger og blanda institusjoner som for eksempel Nye Kongens Senter. Det er spesielt viktig å sikre at slike boformer er tilgjengelig for eldre uten (bolig-)formue.
- Vurdere å lyse ut driften av det neste sykehjemmet i Kristiansand kun for ideelle aktører (som Røde Kors eller lignende). MDG støtter ikke kommersiell drift av sykehjem i Kristiansand.
- Arbeide for matglede for eldre i kommunale institusjoner.
- Jobbe for et demensvennlig samfunn, hvor det er trygt både for de eldste og de yngste å bevege seg ute.
- Sykehjemmene skal tilrettelegge for daglige aktiviteter og stimuli for beboerne, gjerne i samarbeid med frivillige organisasjoner, idrettslag, Knuden, UiA og andre.

Gode liv

- Jobbe for rein luft å puste i, blant annet ved å videreføre piggdekkavgifta og redusere biltrafikken.
- Sette opp flere målestasjoner for å måle luftforurensningen – spesielt rundt skoler og barnehager.
- Merke kyststien gjennom hele kommunen. Legge til rette for friluftsliv.
- Jobbe systematisk for at flere kan gå og sykle, og redusere biltrafikken, fordi trim og frisk luft gir bedre helse.
- Etablere flere skolehager, andelslandbruk og plante flere frukttrær i kommunen.
- Støtte kommunal kontantstøtte for 2-åringer, som kan være et første skritt på veien til borgerlønn for småbarnsforeldre.

8. God oppvekst og utdanning

Det viktigste en kommune kan gjøre for å forhindre fattigdom og utenforskap er å sikre at alle får en god utdanning. Dette arbeidet starter allerede i barnehagen. Skolen skal være et sted hvor alle kan oppleve mestring, enten om de er gode til å snekre, regne eller tegne. Skolene og barnehagene må utdanne hele mennesket. I det ligger det kunnskap om psykisk helse, bærekraft, mellommenneskelige relasjoner, seksualkunnskap og demokrati. Kristiansand skal være en attraktiv studentby hvor folk kommer utenbys fra for å studere, med gode muligheter for å få jobb etter studiene.

Derfor vil MDG:

- Investere i tidlig innsats i barnehage og skole for å gi ekstra oppfølging, uten byråkrati, til sårbare barn og unge.
- Sikre barnehageplass der du bor.
- Fortsatt støtte matservering og økt bemanning i barnehagen.
- Mer lek og mindre lekser i barneskolen.
- Praktisk kunnskap er like viktig som teoretisk kunnskap. Derfor vil vi styrke undervisningen i praktiske og estetiske fag.
- Jobbe for flere lærere i skolen, slik at lærerne kan bruke mer tid på hver elev.
- Utvide skolegårdene, og gi mindre plass til parkering og bilvei, slik at elever får større plass på leke og oppholde seg på.
- Styrke praktisk undervisning i teoretiske fag som naturfag, matematikk og samfunnsfag.
- Satse på svømmeundervisning delvis utendørs i grunnskolen.
- Jobbe for flere helsesykepleiere og miljøarbeidere i skolen, og nye tilbud som familieråd, for å bygge gode skolemiljøer.
- Gi midler til skolehager med grønnsaker, bærbusker og frukttrær, for bruk i mat og helse og naturfag, samt tverrfaglig arbeid med bærekraft og elevbedrifter.
- Innføre skolefrukt i ungdomsskolen, og starte prøveprosjekt med skolemat.
- Reparasjon som valgfag i ungdomsskolen.
- Ha færre prøver og karakterer i skolen.
- Eksamen bør endres: MDG vil jobbe for økt bruk av alternative vurderingsmetoder slik som mappevurderinger og halvårsprosjekter på ungdomsskolen.
- Øke bevisstheten og kompetansen for lærere og elever om rasisme, mangfold og toleranse.
- Jobbe for at alle skolene i Kristiansand skal ha et godt fungerende elevråd og reell uttalerett i byggesaker.
- Jobbe for at Kristiansand skal være god studentby. Sikre studentene tilgang til fastlege og andre helsetjenester.
- Samarbeide med UiA og studentorganisasjoner om studenters overgang til yrkesliv, med mål om at flere studenter skal bli i kommunen etter endte studier.

9. Kultur og likestilling

Kristiansand skal være en by for alle. Kunst og kultur har verdi i seg selv, og er viktig for meningsmangfold og demokrati. MDG jobber for et samfunn uten diskriminering, med høyt forbruk av kultur og lavt forbruk av ting.

Kristiansand MDG vil:

- Støtte og styrke bibliotekene, som er en grunnmur i kulturtilbudet og åpne for alle.
- Gi bibliotekene økte ressurser, blant annet til ulike datakurs for å motvirke digitalt utenforskap særlig hos eldre.
- Jobbe for bibliotek øst for Topdalsfjorden.
- Satse på flerbruk, vedlikehold, opprustning, samarbeid og kreativ utnyttelse av de bygningene og anleggene som allerede finnes. Det er dessverre neppe økonomi til nye kulturbygg og idrettsanlegg de neste fire årene.
- MDG vil prioritere vedlikehold av de kommunale bygningene på Odderøya.
- Jobbe for at Kristiansand skal bli en syngende kommune, hvor innbyggerne får tilgang til inkluderende sangtilbud. Vi vil ta i bruk mer musikk, dans og andre kreative fellesaktiviteter i oppvekst- og omsorgsektoren. Eksempler på dette kan være flerkulturelle kor, kulturskolesamarbeid med SFO, musikkgrupper på eldresentre, demenskor og demens-dans.
- Det er ikke en kommunal oppgave å støtte toppidrett.
- Støtte opp om initiativer og forslag fra idretten og andre arrangører om å bruke gater, parkeringsplasser, parker og natur til trening og arrangementer. Ja til sykling i gatene, dans i parkene og ishockey i Baneheia!
- Jobbe for at flere vegger stilles til rådighet for gatekunstnere.
- Prioritere kompetansesentrene på kulturfeltet, som gjør viktig arbeid for profesjonelle forfattere, musikere, visuelle kunstnere, filmskapere og scenekunstnere i vår region.
- Støtte at bystyremøter og utvalgsmøter skal være på dagtid når skoler og barnehager er åpne, for å gjøre det enklere for foreldre å delta i politiske organer.
- Jobbe for barrierefrie bygninger, så alle kan være med. Vi vil prioritere flere HC-parkingsplasser, og jobbe for at det skal bli enklere for folk som trenger det å få HC-kort.
- Gjøre BPA tilgjengelig for alle som trenger det. BPA-tilbudet skal være universelt og ikke avhenge av alder, kjønn eller postadresse, og skal tilbys i et omfang som gjør retten til fritid og samfunnsdeltakelse til en realitet.
- Kristiansand skal være en by for alle, dette betyr selvsagt at regnbuefolket også skal ha det bra. MDG er for kommunal støtte til Skeive Sørlandsdager.
- Prioritere støtte til Forum for Tro og Livssyn, fordi det er essensielt at folk med ulik tro og livssyn kommer sammen og bygger tillit.
- Sørge for grunnleggende helsehjelp til alle som oppholder seg i kommunen, inkludert papirløse, uavhengig av oppholdsstatus.
- MDG ser fram til åpningen av Kunstsilo, og vil bidra til at de får nøkterne driftsbudsjetter.

10. Beredskap og trygghet

Klimatilpasning og beredskap er helt nødvendig i tida vi lever i. Også her hos oss vil klimakrisa øke sjansen for flom, tørke og skogbrann. Vi er bedre rustet for krevende tider hvis vi kjenner hverandre og stiller opp for hverandre i nærmiljøene der vi bor, og hvis vi har øvd oss på å klare oss på kortreiste ressurser. Det vil vi i MDG at kommunen skal legge til rette for. Vi ønsker en tydelig organisering av beredskap, og klar kommunikasjon om hvilket beredskapsansvar som pålegges den enkelte og hva man kan forvente fra offentlige myndigheter. Ved å ta klimarisiko på alvor, trygger vi framtida vår.

MDG vil:

- Styrke beredskapen for flom, tørke, ekstremvær og andre virkninger av klimaendringene.
- Følge opp kommunens klimatilpasningsstrategi med konkrete tiltak og flere ansatte.
- At kommunen skal styrke innbyggernes kunnskap om egenberedskap og selvberging, bl.a. gjennom skolehager, urbant landbruk, desentralisert strømproduksjon og lokale deleløsninger.
- Samarbeide med velforeninger og bydelsråd rundt i kommunen om å bygge opp lokalsamfunn som kan dele på utfordringer og ressurser.
- Styrke matsikkerheten ved å stimulere til mer lokal matproduksjon og distribusjon, f.eks. ved å tilrettelegge for flere lokale grønnsaksmottak og fiskemottak, og utvikle en lokal plan for mat fra hav og jord.
- Jobbe for å styrke befolkningens og kommunens motstandskraft mot klimakrisen og andre kriser, ved å legge til rette for at innbyggerne kan se og øve seg praktisk på utfordringene som kan komme (som på senteret for resiliens i Vejle).

11. Kristiansand i verden

Mange bekker små gjør en stor å. For MDG er det viktig at Kristiansand kommune bidrar til å gjøre verden til et bedre sted, også utenfor kommunegrensene. Vi lever i en verden som er preget av krig, klimakrise, forvitring av demokratier, og at rettighetene til LHBTI+ personer og andre minoriteter er under press. Skal vi snu dette, må alle bidra der de kan.

Derfor vil MDG jobbe for:

- At Kristiansand skal fortsette å ta imot minst like mange flyktninger som staten ber oss om.
- At kommunen skal jobbe aktivt mot menneskehandel og overgrep, inkludert beskyttelse av flyktninger.
- At kompetansen om LHBTI+ flyktninger i kommunen skal styrkes, slik at disse gruppene føler seg trygge og velkomne i Kristiansand.
- At Kristiansand kommune skal bidra i den internasjonale kampen mot atomvåpen, ved å jobbe for at Norge skal slutte seg til FN's avtale om å forby atomvåpen.
- Norsk olje koker kloden. Derfor er det viktig at det ikke utvinnes olje i Skagerrak.
- At Kristiansand kommune skal kutte utslippene sine med 80 % innen 2030. Å kutte utslipp er noe av det aller viktigste vi kan gjøre for å sikre en tryggere verden hvor det er mat og husrom til alle.
- Kristiansand kommune skal være langt fremme i klimakampen og ta i bruk nye løsninger. Vi vil dele raust av erfaringer, så andre byer lære av oss, og vi av dem.
- Fortsette vennskapssamarbeidet med Rajshahi i Bangladesh. Se på muligheten for å få en vennskapsby i Ukraina når landet skal bygges opp igjen.

12. Samarbeid for å nå målene

MDG liker friske diskusjoner, så lenge de er saklige og føres med respekt. Vi tror på at alle kan bidra, og at vi sammen kan løse problemer i fellesskap. For å løse vår tids store utfordringer må kommunen og befolkningen og alle deler av samfunnet lære oss å spille enda mer på lag.

MDG vil:

- Sikre at kommunale møter er åpne og at sakspapirer blir offentliggjort.
- Jobbe for bedre samarbeid mellom kommunen, velforeninger og bydelsråd. Dette er viktig blant annet for å sikre informasjon om og deltagelse i planprosesser, og for å ha best mulig beredskap ved flom og andre hendelser.
- Bidra til at makt skal være i folkevalgte organer, ikke flyttes til lukkede styre-rom. Vi vil legge ned det kommunale eiendomsselskapet KNAS og overføre tomtene til Kristiansand Eiendom, for å sikre politisk styring og ivareta allmennhetens interesser bedre.
- Stemme mot å innføre byråd i Kristiansand, for å unngå enda en omorganiseringsrunde og politisk ustabilitet.
- Beholde dagens kommunegrenser, for å ikke bruke mer tid på omorganisering.
- Jobbe sammen med store virksomheter som UiA, sykehuset, politiet, Avfall Sør, NAV, næringslivet og frivillig sektor for å nå klimamålene våre og samarbeide om flerbruk, inkludering og sysselsetting. Det er sammen vi skaper bærekraft.

For alle, for alltid

